

Svenska
kyrkan

S:t Olofs kyrka

Falköping

Foto (där inget annat anges): Sebastian Streith

Text och grafisk form: Catarina Tidström

Svenska kyrkan Falköping 2025 • www.svenskakyrkan.se/falkoping

Välkommen till S:t Olofs kyrka!

Vid en första anblick verkar S:t Olofs kyrkas interiör kanske modern. Men faktum är att du befinner dig i ett 900-årigt rum. Innanför de här väggarna har generationer av människor talat med Gud, döpts, konfirmerats, vigts och begravts. Kyrkan bär på berättelser om både Sveriges och Falköpings historia och om kristendomens, arkitekturens och konstens utveckling i vår del av världen.

Men det här är inget museum. Rummet du står i används fortfarande för precis samma sak som när det en gång byggdes. Liksom alla våra medeltida kyrkor utgör S:t Olof därmed en helt unik del av vårt kulturarv.

Välkommen att utforska det!

S:t Olofs kyrka - sammanfattning

Korta fakta om S:t Olofs kyrka och dess byggnadshistoria. Med hjälp av ritningen här intill hittar du snabbt till rätt sida för att läsa mer om kyrkans inredning och inventarier.

Förhistoria

Intill S:t Olofs kyrka har det hittats kristna gravar daterade så tidigt som till 900-talet. Troligen har det funnits en eller flera träkyrkor på platsen innan stenkyrkan byggdes.

Den första stenkyrkan

Den äldsta delen av den nuvarande kyrkan uppfördes av bruten kalksten under tidigt 1100-tal. Det gör S:t Olof till en av de äldsta kyrkorna på Falbygden.

Kyrkan består av ett långhus med smalare absidkor i öster, en sakristia i norr samt ett torn i väster. Redan under 1200-talet förlängdes långhuset i väster.

Kyrkorummet är helt täckt av valv. De två kryssvalven i långhuset härstammar troligen från en ombyggnad under 1200-talet och har ribbor av finhuggen sandsten.

Kyrklig särställning

S:t Olof är ett representativt exempel på de två århundraden som framför allt präglade det medeltida kyrkobyggandet i Västergötlands centralbygder: 1100- och 1200-talen. Men i jämförelse med andra kyrkor från samma period är den

ovanligt stor. Orsaken kan vara att Falköping tidigt var en betydande knutpunkt för både riksvägar och häradsgränser.

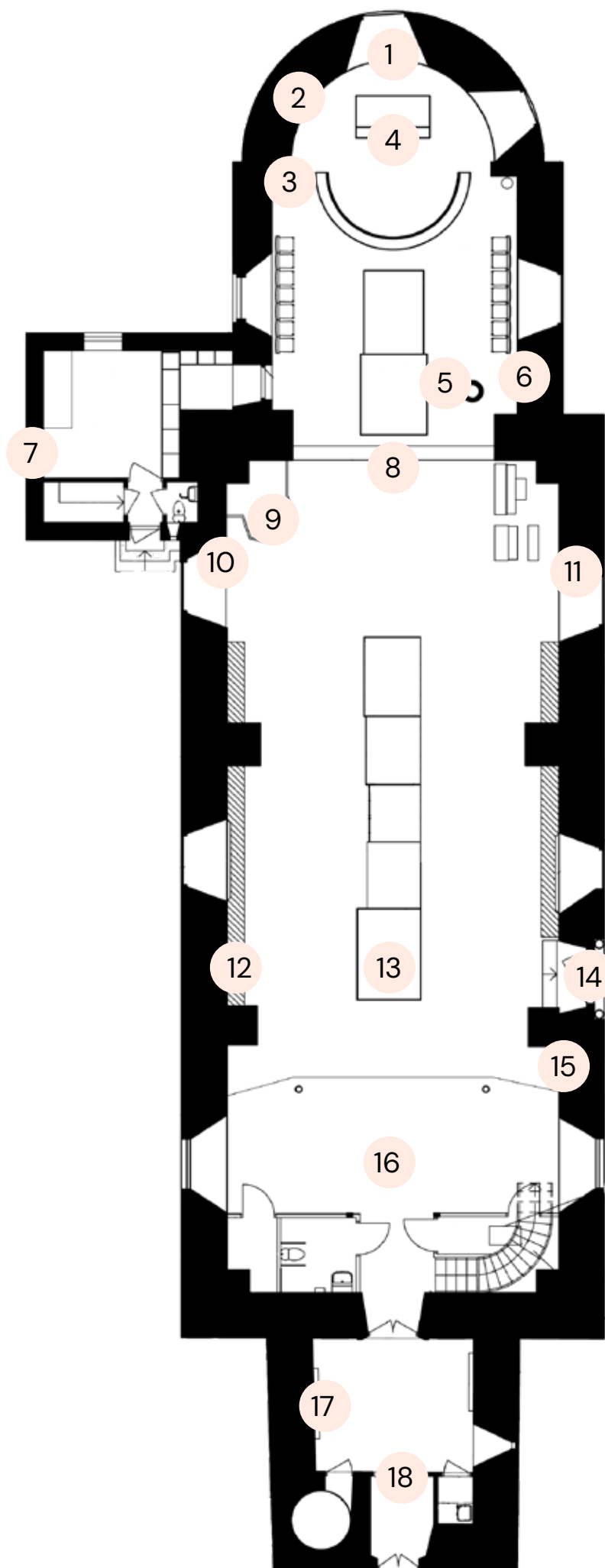
Påvligt brev

S:t Olofs kyrka utvecklades till en välbesökt pilgrimskyrka. Av stor betydelse för detta var det påvliga brev som utfärdades 1292 och som lämnade förlåtelse för synder för besökare i kyrkan.

Flera renoveringar

Kyrkan har under århundradena renoverats och förändrats många gånger. Under 1900-talet genomfördes stora arbeten 1950 och under perioden 1959–1961. Sedan dess har kyrkans utsida ett putsat kalkstensmurverk där flera av medeltidskyrkans muröppningar har markerats.

Den senaste renoveringen genomfördes 2018–2019 med målsättningen att skapa ett ljusare, mer flexibelt kyrkorum med bättre tillgänglighet. Den kanske största förändringen som genomfördes var att de fasta kyrkbänkarna togs bort och ersattes med kopplingsbara stolar.

- 1 Altarfönster, sid. 18
- 2 Konsegrationskors, sid. 20
- 3 Piscina, sid. 20
- 4 Altare, sid. 15
- 5 Dopfunt, sid. 20
- 6 Nisch, sid. 19
- 7 Kristusbild, sid. 23
- 8 Krucifix, sid. 21
- 9 Predikstol, sid. 11
- 10 Skåpnisch, sid. 21
- 11 Träskulpturer, sid. 20
- 12 Huvudbanér, sid. 22
- 13 Gravhällar, sid. 22
- 14 Söderporten, sid. 19
- 15 Ikon, sid. 22
- 16 Orgel, sid. 23
- 17 Epitafium, sid. 22
- 18 Klockor, sid. 18

Kyrkans byggnadshistoria

Innan stenkyrkan

Intill S:t Olofs kyrka och i kvarten runt omkring har flera tidiga kristna gravar hittats, daterade till 900-talet. Det har alltså funnits kristna människor här flera hundra år innan stenkyrkan byggdes. Liknande tidiga begravningsplatser finns på flera håll i Västergötland. Den mest välkända finns i Varnhem där man också hittat ruinen av en av Sveriges äldsta kyrkor.

Man tror att det var stormannafamiljer som svarade för anläggande av de första kristna begravningsplatserna och byggandet av kyrkor. Det gav hög status att ha en kyrka på sin gård och att kunna försörja en präst. Sannolikt har det funnits en eller flera träkyrkor på platsen innan stenkyrkan byggdes.

1100-talet

Stenkyrkan byggdes av bruten kalksten under medeltidens romanska skede, tidigt 1100-tal. Den tidiga kyrkan var påtagligt större än andra kyrkor som uppfördes på Falbygden vid den här tiden. I övrigt var den utformad på samma sätt de flesta romanska kyrkor och bestod av ett kor och ett långhus.

Hur lång den ursprungliga kyrkan var kan man fortfarande se på den nuvarande kyrkans norra och södra fasader. Där syns nämligen skarvarna mellan den ursprungliga långhusmuren och det senare tillbygget. Den äldsta kyrkan avslutades i väster med ett kraftigt torn vars grundvalar ligger dolda under golvet ungefär där orgelläktaren nu finns.

Det medeltida kyrkorummet

Den äldsta stenkyrkan finns ganska intakt bevarad i kyrkans östra del. Där ser vi koret längst till öster, försett med en halvrund avslutning som kallas absid. I absiden är den ursprungliga murhöjden bevarad.

I koret står altaret och det var där som prästen under medeltiden utförde gudstjänster och mässor. Församlingen hade inte tillträde till koret och därför var det med största sannolikhet avskilt från långhuset med ett galler, ett så kallat korskrank.

Öppningen mellan kor och långhus kallas för triumfbåge och där hänger idag ett krucifix, precis som det säkert gjorde också när kyrkan var nybyggd.

Under medeltiden stod kvinnorna i kyrkans norra del under

gudstjänsterna och männen i den södra. Ingången på kyrkans norra sida var troligen alltså kvinnornas ingång medan den södra användes av männen. Präster och medhjälpare hade sin egen ingång till koret på sydsidan av kyrkan.

Flera altare

De tre högt belägna romanska fönstren på vardera sidan av långhusväggen gav förmodligen ett sparsamt ljus in i kyrkorummet där taket tämligen säkert var öppet ända upp inock.

På korets norra sida fanns en liten tunnvälvd sakristia som användes ända fram till 1800-talet. Förutom i koret hade den tidiga kyrkan också altare både i det nordöstra och det sydöstra hörnet

av långhuset. Altaret på norrsidan, kvinnosidan, var troligen ett altare för Jungfru Maria.

Kyrkans dopfunt var placerad längst ned i kyrkan, strax innanför dörren. Det odöpta barnet ansågs orent och skulle inte tas med längre in än nödvändigt.

Varför en så stor kyrka?

Varför byggdes det då en så ovanligt stor kyrka i Falköping som vid den här tiden bara var en liten by? Kanske beror det på att Falköping redan tidigt var en betydande knutpunkt för både riksvägar och häradsgärder.

En annan förklaring kan vara att ärkedjaken vid domkapitlet i Skara även brukade vara kyrkoherde i Falköping.

Modell från Falbygdens museum som visar hur man tror att S:t Olofs kyrkas sydsida såg ut på 1100-talet.

1200-talet

Under 1200-talet gjordes stora förändringar av kyrkobyggnaden. Troligen ville man skapa en ännu mer imponerande vallfartskyrka för kyrkans helgon, troligtvis främst S:t Olof. Detta sammanfaller tidsmässigt med den alltmer utvecklade helgonkulten för exempelvis S:ta Elin i Skövde och utvecklingen av klostren i Gudhem, Varnhem och Skara.

Troligen var det gemensamma ambitioner att få till stånd vallfartskyrkor relativt lokalt, eftersom få personer hade möjligheter att besöka de stora pilgrimsmålen i Nidaros, Santiago de Compostela, Rom eller Jerusalem. S:t Olofs kyrka utvecklades så småningom till en välbesökt pilgrimskyrka som fick ta emot intäkter av olika slag från besökare och donatorer.

Påvligt brev

Av stor betydelse för S:t Olofs kyrkas fortsatta utveckling till pilgrimsmål var säkert det brev som påven Nicolaus IV utfärdad den 5 april 1292 där han lämnar förlåtelse för synder för besökare i S:t Olofs kyrka i Falköping.

Kyrkan var alltså från äldsta tid helgad åt Olof den helige och Olofsdagen den 29 juli blev kyrkans största högtidsdag.

”

Alla kristtrogna, som får se detta jag... Alltså önskande, att den helige Olofs kyrka i Falköping av Skara stift med passande hedersbetygelser må besökas, har jag lämnat förlåtelse för ett års och sextio dagars synder åt alla dem, som dem verkligen ångra och bekänna, och som denna kyrka årligen med vördnad besöka på just denna den heliga Olofs dag samt vid helgonen Pankritii, Viti och Modesti, som ock på den saliga jungfru Marias himmelfärds fester och de åtta festdagar som följa omedelbart på dessa.

Brev från påven Nicolaus IV utfärdad den 5 april 1292.

Kyrkan växer

I mitten av 1200-talet, och under dess andra hälft, fick kyrkan alltså flera om- och tillbyggnader. Kyrkans torn revs, kanske efter en brand. Långhuset murar höjdes och förlängdes västerut till sin nuvarande längd. De romanska fönstren på södersidan murades igen och större fönster togs upp. Nu tillkom också de två kryssvalven i långhuset med ribbor av finhuggen sandsten som vi kan se än idag. Men under medeltiden var

Modell av den utvidgade kyrkan 1200- och 1300-tal.

valven troligen inte vita, utan helt täckta av målningar.

En ny ingång öppnades i den södra långväggen, ett par meter väster om den gamla och ett nytt vapenhus uppfördes. Den nya porten fick en skulpterad portal.

1200-talet till 1300-talet

Under den här perioden fick kyrkan större fönster som troligen hade färgat glas – fragment har hittats i samband med renoveringar. På norrsidan uppfördes byggnader mot kyrkväggen som kan ha fungerat som tiondemagasin, pilgrimshärbärge eller kapell.

Gotiska stödbågar byggs i långhusets sydvästra och nordvästra

horn. Kyrkans väggar var vid den här tiden försedda med kalkmålningar. Vid utgrävningar i kyrkan har man hittat grunderna till fem altare från den här tiden.

Det nuvarande tornet

Det finns inga säkra uppgifter om när kyrkans nuvarande torn uppfördes. Men vid en renovering under 1950-talet hittades tecken på att stenarna i höjd med långhusets takås skadats i en brand. Det kan tyda på att tornet fanns på plats när kyrkan eldhärjades år 1566. En gissning är att tornet uppfördes någon gång under 1300- eller 1400-talet.

1500-talet

I samband med reformationen, när Sverige övergick från den katolska kyrkan till den evangelisk-lutherska Svenska kyrkan, stärkte kungamakten sitt grepp om kyrkan. En stor del av den skatt, tiondet, som tidigare gått till kyrkan, gick efter reformationen direkt till kronan som skatt. Detta innebar att intäkterna för kyrkobyggnadens underhåll försvann.

1544 förbjöds också bland annat helgonvördnad och vallfarter. Dessa förändringar måste ha påverkat en vallfarts- och pilgrimskyrka som S:t Olof.

Kyrkan och staden bränns

S:t Olofs kyrka brändes av danskarna år 1566 tillsammans med närliggande byggnader i staden. 17 år senare, år 1583, stod kyrkan fortfarande utan tak. Ett tydligt tecken på hur illa ställt det var med många av landets kyrkor under den här tiden. Vid flera tillfällen bönfölls om bidrag från kronan för att återupprusta kyrkan. Till slut kom hjälpen och troligen återbyggdes yttertakets i slutet av 1580-talet.

Kulhål i porten?

Det finns berättelser om hur S:t Olofs kyrka beskjutits av danska soldater och att hålen i sydportens plåtskoning är spår av muskötkulorna. Men det är osäkert

om det finns någon sanning i det påståendet. Med tanke på att det vid den här tiden fanns ett vapenhus framför dörren får det kanske anses som mindre troligt.

1600-talet

Under 1600-talet finns dokumenterat att Falköpings borgeskap i fler omgångar sökte stöd och kollekt för underhåll av kyrkan. Detta beviljades, bland annat av kung Gustav II Adolf år 1627.

1686 togs kollekt upp i hela landet för reparation av Falköpings kyrkas torn och tak. Samma år blev det lag på att varje kyrka skulle ha en predikstol för att predikan och kungörelser skulle kunna delges klart och tydligt.

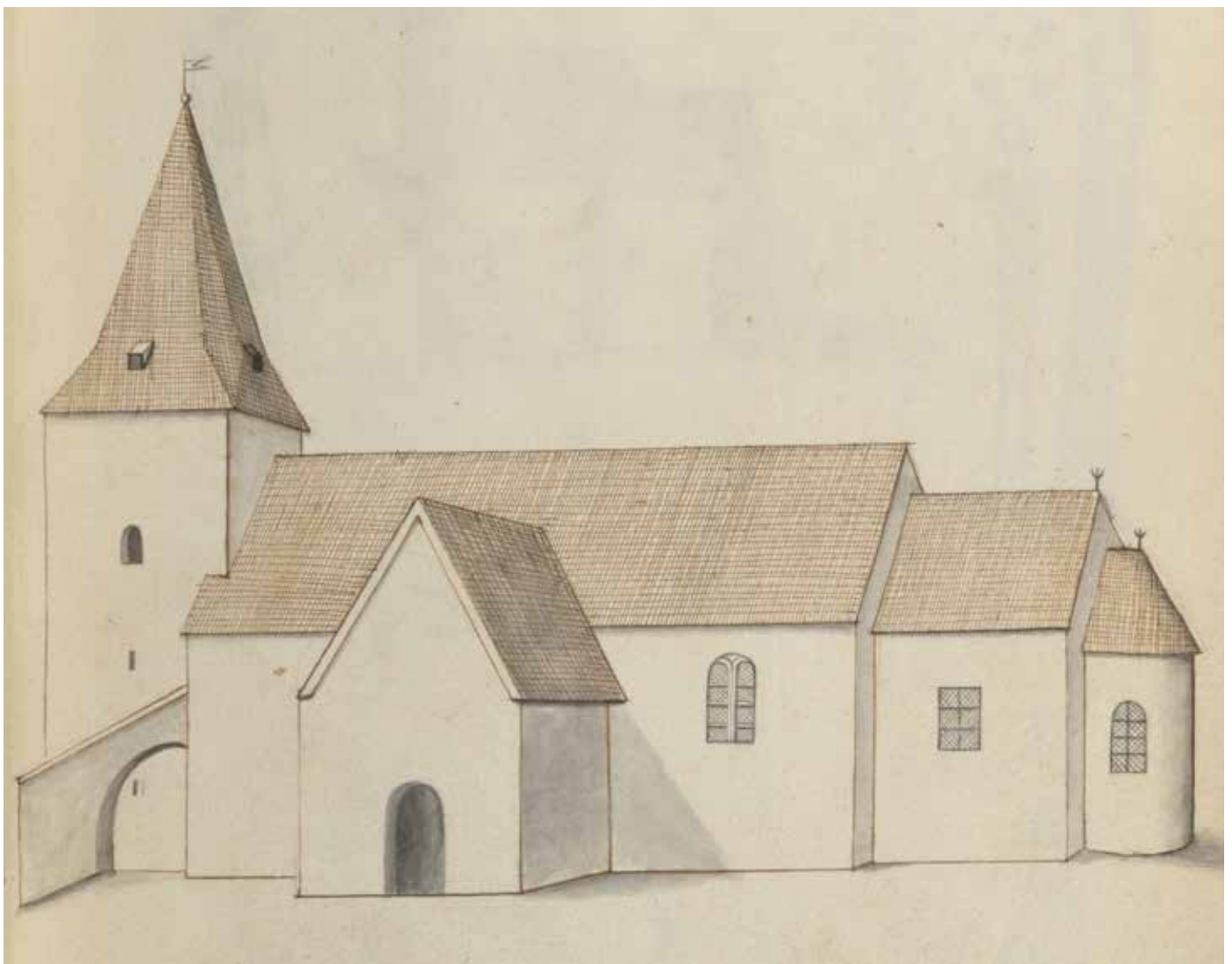
Nya inventarier

Under detta århundrade fick alltså kyrkan predikstol, altartavla och ny bänkinredning. En del av koret avskildes med trä för att fungera som sakristia. Tornet fick nytt tak, kalkslagning och vitmålning. Kyrkan försågs också med en klocka med ett så kallat sejerverk – ett ur som både visade och slog tiden. Detta var troligen inte placerat i tornet.

1643 uppfördes en kyrkogårdsmur som avgränsade kyrkogården. Flera gravläggningar sker i gravkamrar under kyrkans golv. Det är främst under 1600- och 1700-talet som kyrkans magnifika gravvårdar tillkommer.

Kyrkans predikstol är från 1643. Kristusbilden i mitten föreställer kvinnan som rör vid tofsen på Jesu mantel och blir helad. (*Matteusevangeliet, kapitel 9, vers 20*).

Under 1600-talet avbildades många svenska kyrkor av rikets antikvarier och tecknare. Teckningarna kom att samlas av riksantikvarien Johan Peringskiöld d ä i hans "Monumenta" i början 1700-talet. Teckningen av S:t Olofs kyrka är troligen från 1670.

1700-talet

Från början av detta århundrade saknas i stort skriftliga källor angående S:t Olofs kyrka. Men vi vet att mödorna med att underhålla kyrkan fortsatte. 1728 meddelades i ett kungligt brev att kronotiondet fick användas till kyrkans underhåll. (Kronotiondet var den del av skatten, tiondet, som sedan 1500-talet gick till kronan i stället för till kyrkan).

Renoveringar in- och utvändigt

Under 1700-talet renoverades kyrkans torn vid minst två tillfällen, taket lades om och kyrkan rap-pades utvändigt. 1758 färgades tornspiran och spåntaket på norra sidan av kyrkan rött. Förmodligen för att det skulle efterlikna ett rött tegeltak och få kyrkan att se mer påkostat ut.

Invändigt hade kyrkan vid den här tiden slutna bänkkvarter med bänkdörrar. 1777 uppfördes en ny läktare som målades med blommor. Troligen målades då även den vackra ängel som idag finns i taket i sakristian. 1782 fick kyrkan sin första orgel.

1800-talet

Under 1800-talet första hälft pågick intensiva diskussioner om att antingen riva den gamla kyrkan och bygga en ny eller genomföra en omfattande renovering. År 1850

Ängeln från 1700-talet återfanns vid en renovering på 1950-talet under den vita färgen på läktaren.

enades man om att en renovering var rätt väg att gå. Det innebar bland annat att taket byggdes om och täcktes med tegel och att det stora vapenhuset framför porten i söder revs.

Även den medeltida sakristian på norrsidan rev. En ny sakristia inrättades i absiden, avskärmad från koret med en trävägg. Äldre skulpturer och bilder togs bort. Sannolikt tillkom också fast inredning såsom bänkar och altarring vid den här tiden

Staden växer

Efter att västra stambanans invigts 1862 växte stadens invånarantal mycket snabbt. 1870 väcktes åter frågan om att utvidga kyrkan eftersom den nu blivit för liten i förhållande till församlingens storlek.

För att lösa problemet med platsbristen fick läktaren ytterligare en våning. Man flyttade även

ut sakristian från koret till en ny liten tillbyggnad på kyrkans norrsida och gjorde på så sätt plats för bänkar i koret. Med dessa båda åtgärder skapades ytterligare 100 sittplatser.

1848 inviges stadens nya kyrkogård, S:t Sigfrid, och efter det togs beslut om att inte längre begrava någon på den gamla kyrkogården runt kyrkan.

Bänkar i koret och en läktare i två våningar blev lösningen på platsbristen i kyrkan under slutet av 1800-talet. Bilden visar hur kyrkorummet såg ut efter renovering på 1880-talet. Bild: Riksantikvarieämbetet kulturmiljöbild.

1900-talet

Renovering 1918

I Falköping fortsatte diskussionerna om hur man bäst skulle få en kyrkobyggnad enligt tidens ideal. I kyrkans arkiv finns till exempel ritningar för en utbyggnad av S:t Olof till en treskeppig kyrka.

Det blev dock ingen drastisk ombyggnation utan i stället ytterligare en renovering som påbörjades år 1918 under arkitekt Anders Rolands ledning. Kyrkan fick nya takstolar, fasaderna vitputsades utvändigt och yttertaket belades med lertegel. Tornspiran återställdes till sin ursprungliga form och höjd. Den gamla sakristian revs och den nuvarande byggdes. Invändigt byggdes de äldsta bänkarna om och predikstolen flyttades till sydsidan. Kyrkan fick också nya dekorationsmålningar.

Arkeologiska undersökningar

Vid 1900-talets mitt gjordes det åter igen omfattande restaureringar av kyrkan. I samband med dessa arbeten genomfördes arkeologiska undersökningar både utanför och innanför kyrkomurarna under ledning av Harald Widéen. Det är från denna tid vi fått mycket av den kunskap vi idag har om kyrkans byggnadshistoria.

Kyrkans träskulpturer är från 1600-talet och kommer troligen ursprungligen från en altarprydnad. Vid restaureringen 1918 återanvändes de och fick sina nuvarande placeringar. De fristående upphängda skulpturerna föreställer de fyra evangelis-

Den nyöppnade kyrkan 1960. Bild: Riksantikvarieämbetet kulturmiljöbild, Widéen.

Renovering 1950

1950 gjordes en utvändig renovering under ledning av arkitekt Gunnar Hoving. När putsen togs bort kunde kyrkans om- och tillbyggnadsfaser studeras samtidigt som grävningar genomfördes. Kyrkan kom inte att putsas om igen. Plåttaket byttes vid denna renovering ut mot spån.

Renovering 1959–1961

1959–1961 gjordes en genomgripande invändig renovering under professor Ivar Tengboms ledning. Hans strävan var att lyfta

fram kyrkans arkitektur med de vackra bågarna och valven. Vägg- och takmålningarna målades över och kyrkorummet gjordes mer stilrent.

Ett nytt altare murades upp och placerades på den plats där man tror att det medeltida altaret stod. Det gamla altarfönstret ersattes med en glasmosaik av konstnären Gunnar Torhamn.

Golvvärme installerades och kyrkan fick ett nytt kalkstensgolv. Utvalda gravhällar placerades i gångarna och i koret. Predikstolen flyttas tillbaka från södra sidan till

2000-talet

Renovering 2018–2019

Efter millennieskiftet stod det klart att S:t Olofs kyrka var i behov av en ny renovering. Kyrkan var kraftigt nedsotad och behövde bli rengjord. Önskemål fanns också om att ett mer flexibelt kyrkorum med bättre tillgänglighet. Man ville också ytterligare förstärka intrycket från den senaste renoveringen med altaret och glasmosaikfönstret som centrum och blickfång.

Renoveringsarbetet inleddes i juni 2018. Kyrkan rengjordes och målades invändigt. Både de putsade väggarna och träväggarna fick en ljusare nyans och kyrkan som helhet en mer enhetlig färgsättning. Tillgängligheten i kyrkan förbättrades när golvet gjordes slätare genom att glasskivor placerades över ett antal av de gamla gravhällarna.

Kyrkbänkarna togs bort

Den kanske största förändringen av kyrkorummet var att de fasta kyrkbänkarna togs bort och ersattes med kopplingsbara, klädda stolar. Detta gav både bättre komfort för besökarna och skapade ett mycket mer flexibelt kyrkorum. Dessutom byggdes stembänkar som extra sittplatser utmed kyrkans väggar. I det utrymme som tidigare var kyrkans toalett skapades ett litet pentry. En stör-

re toalett byggdes under läktaren där det också skapades ett större förråd. Efter sex månaders renoveringsarbete återöppnades S:t Olofs kyrka av biskop Åke Bonnier den 10 mars 2019.

Ett öppet rum för möte med Gud

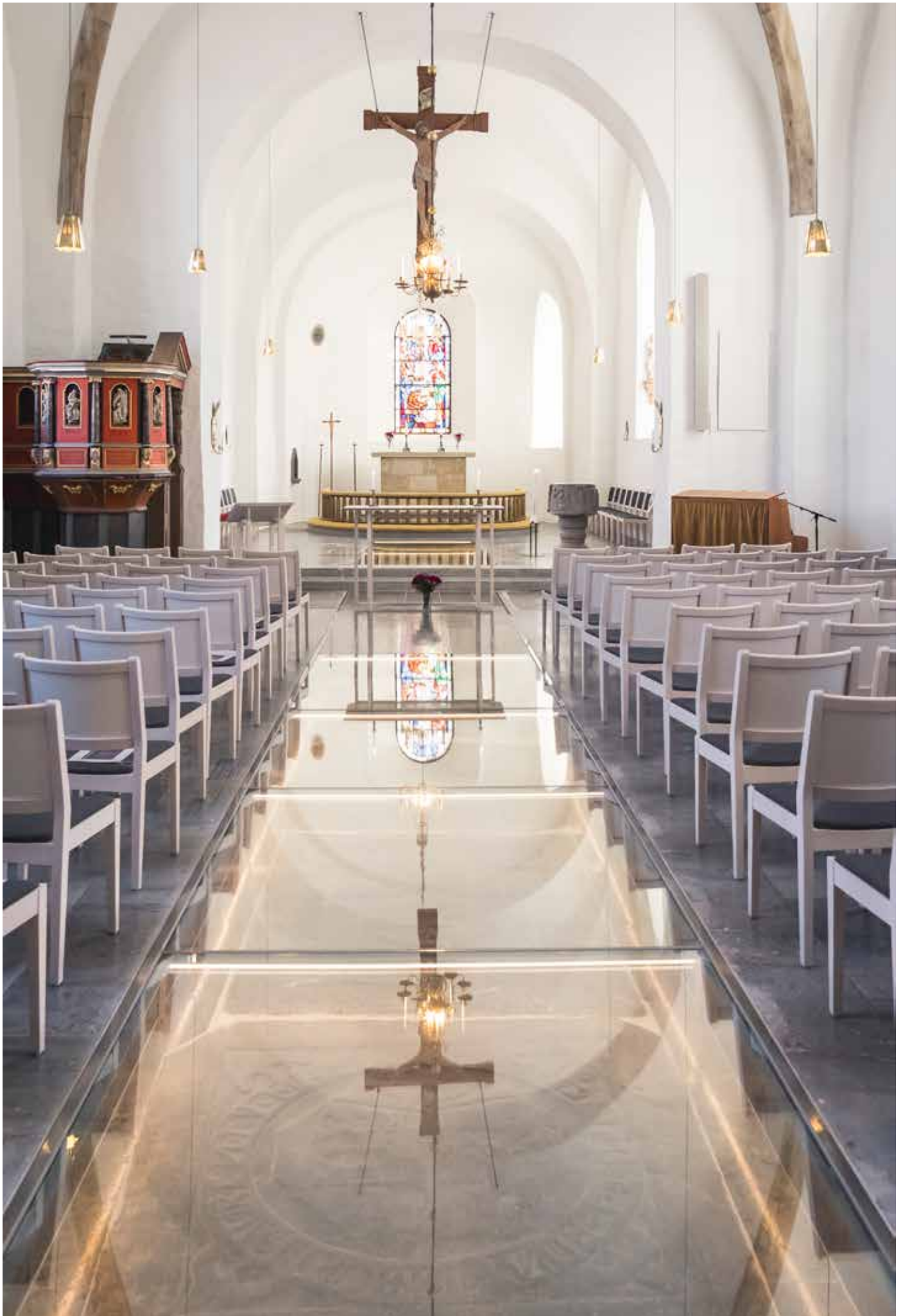
Förhoppningen med de senast genomförda förändringarna har varit att få ett förnyat kyrkorum som mötesplats med Gud. Ett rum som skall vara öppet och välkomnande under veckans alla dagar.

Det tillgängliga och flexibla kyrkorummet fick särskild betydelse under coronapandemin 2020/2021 då det användes flitigt för webbinspelningar och olika öppna arrangemang.

Kyrkan ska vara ett rum som är enkelt att besöka för alla och där man kan sitta ned en stund, tända ett ljus och kanske prata med en präst eller diakon.

Här finns möjlighet till enskild andakt, lekkyrka för barnen och här ges utrymme för utställningar i kyrkans anda. Här är ett andaktsrum och ett rum för tillbedjan i såväl små som stora sammanhang.

Låt de 900-åriga murarna tjäna och omsluta också kommande generationer.

Inredning och inventarier

Altarfönstret

"Fotatvagningen och den första nattvarden", glasmosaikfönster av konstnären Gunnar Torhamn 1960. Vid de senaste renoveringarna i kyrkan har en målsättning varit att göra altaret och fönstret till kyrkans centrum och blickfång.

Motivet där Jesus tvättar lärjungarnas fötter är en påminnelse om att Jesus Kristus är kyrkans mitt och hur hans tjänande exempel ska ligga till grund för kyrkans uppdrag att älska och värna församlingen.

Kyrkans klockor

S:t Olofs kyrka har två klockor. Den större har en inskription som talar om att den omgjutits på församlingens bekostnad 1669. Den mindre klockan är daterad till 1655. Ända till mitten av 1800-talet hängde kyrkans båda klockor i en klockstapel som låg sydost om kyrkan.

Nischen i koret

Denna lilla nisch till höger i koret upptäcktes vid renoveringen 1959. Från början var det kyrkans prästingång, men redan under medeltiden murades den igen och försågs med en liten öppning i mitten. Det råder delade meningar om vad den används till. Det kan ha varit ett kommunionsfönster där sjuka kunde ta emot nattvarden utan att gå in i kyrkan. En annan tolkning är att det var ett så kallat hagioskop där man utifrån kunde se altaret och tillbe det heliga.

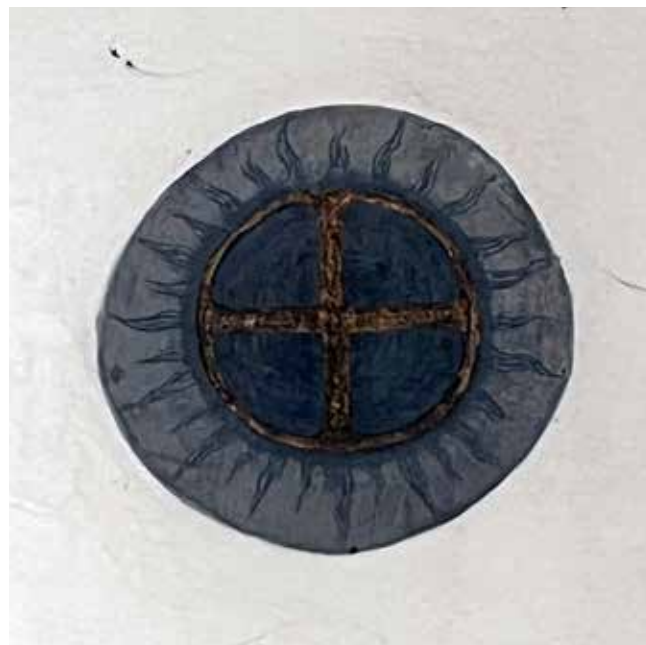
Medeltida runor

I nischen har man också hittat inristade runor som måste vara från den romanska tiden, innan den murades igen. 2013 undersöktes de av Riksantikvarieämbetets runolog Magnus Källström som lyckades läsa ett antal ord och identifiera tecken och symboler. Mest synligt är ett rutmönster och ett pentagram som då sågs som en symbol för jungfru Maria och kan ses som en bön om hennes förböner. Han hittade bland annat även namnet Johannes och ordet "deus" (Gud).

Konsegrationskors

När en medeltida kyrka invigdes tecknade biskopen tolv kors på väggarna med vigd olja. Korsen skulle symbolisera de tolv apostlarna. Efter invigningen målades dessa så kallade konsegrationskors ofta i med färg. I S:t Olofs kyrka finns ett sådant kors på väggen i absiden – detta är dock målat på 1900-talet.

Piscina

Uttömningskanal för vätska från heligt kärl, till exempel dopvatten eller nattvardskalk. Vätskan rinner ned i kyrkans grund för att komma i vigd jord. S:t Olofs piscina tros ha kommit till vid renoveringen 1959. Ingen information har hittats om den i äldre källor.

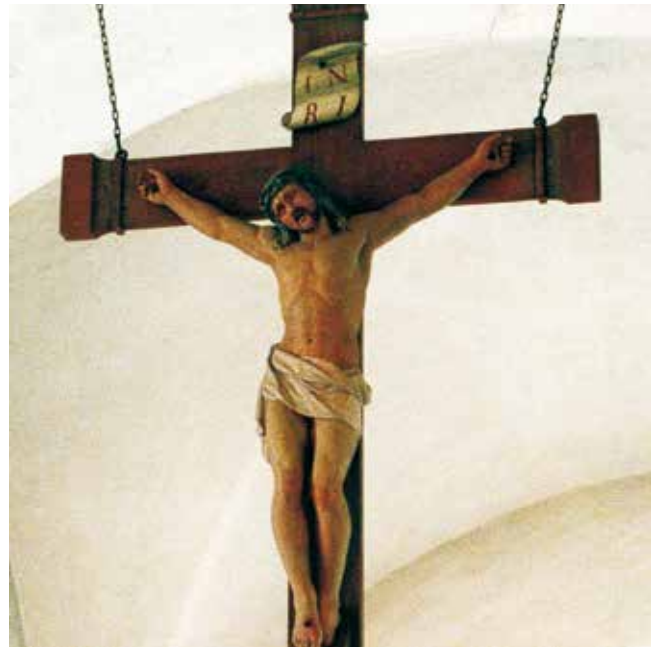
Dopfont

Dopfunten är skulpterad 1945 av konstnären Anders Jönsson.

Triumfkrucifix

Det gamla krucifixet är skapat av C. Ahlborn och prydde kyrkan under perioden 1860–1960. Efter det låg det magasinerat i många år innan det fick sin plats i triumfbågen.

Skåpnischer

Från början var nischerna förmodligen inredda med trä och hade dörrar med figurmålningar på insidan som syntes när de var uppslagna. I sådana här skåp förvarades kyrkliga kärl som kaliken och patén (fat för nattvardsbrödet). Nischerna återöppnades och putsades vid renoveringen på 1950-talet.

Gravhällar och epitafier

De flesta av kyrkans gravhällar är från 1600- och 1700-talet. Troligen ligger ingen av dem på sin ursprungliga plats. I kyrkan finns också så kallade epitafier (minnestavlor) som inte varit avsedda att ligga i golvplanet. Flera murade gravkammrar finns under golvet i långhuset. (Mer information om hällarna finns i en separat skrift.)

Söderporten

Den vackra gotiska portalen vid sydingången anses vara tillkommen före 1200-talets mitt. Ända fram till 1850 fanns ett stort vapenhus framför porten.

Ikon

Ikonen är placerad innanför den södra porten i långhuset och är målad av Erland Forsberg. Den invigdes av biskop Lars-Göran Lönemark i december 2000. Ikonen föreställer Maria med Jesusbarnen i famnen. Till vänster om henne finns den heliga Birgitta och till höger S:t Olof.

Huvudbanér

Huvudbanér för major Gabriel Dahlcrona 1688 – 1745, en gång ägare av Vikens gård och begravd i S:t Olofs kyrka.

Orgeln

Läktarorgeln byggdes 1981 av Olof Hammarbergs orgelbyggeri i Göteborg. Den har 40 stämmor fördelade på tre manualer och pedal. Orgelfasaden från 1866 kommer från en orgel byggd av E. A. Setterqvist.

Kristusbild

Kristusbilden i målat glas är från 1891 och satt från början i det östra korfönstret som altarprydnad. Nu finns bilden i sakristians fönster. Kanske är det ett arbete av glasmålaren Carl Reinhold Callmänder.

Referenser

Andersson, Roland. (2022). *Falköpings kyrka – från då till nu*. Falköpings pastorat.

Lagerquist Mattias. *En medeltida hemlighet*, artikel ur tidningen Himmel & Jord, Kyrkblad för Svenska kyrkan Falköping, nr 4 2020.

S:t Olavsleden. (u.å). *Legenden om Olav Haraldsson*
www.stolavsleden.com

Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Vem var Sankt Olof?

Olof den helige, eller Sankt Olof, är Nordens äldsta och största helgon. Han hette egentligen Olof Haraldsson och föddes troligen runt 995 i det som idag är södra Norge.

Det vi vet om Olof bygger till stor del på skrönor och sagor, men det finns också vissa trovärdiga källor. Olof var av kunglig börd och under sin ungdomstid levde han ett allt annat än helgonlikt liv som viking i Östersjön, England och Bretagne. I Normandie upplevde han en religiös kris och blev kristen. 20 år gammal återvände han till sitt hemland för att försöka ena Norge under en gemensam konung. Med hjälp av lagstiftning, kristendomen och svärdet lyckades han och runt år 1024 var han Norges första enade kung.

Nationalhelgon i Norge

Olof dog i slaget vid Stiklestad och efter hans död uppenbarades ett stort antal underverk vid hans undangömda lik. Kort efter hans död byggdes domkyrkan i Trondheim där hans relikier förvarades. Han helgonförklarades och blev så småningom Norges nationalhelgon.

En förklaring till Olofskultens popularitet är att den erbjöd en brygga mellan hedendom och kristendom och var en kult grundad i förkristna traditioner.

I Norden finns ett par hundra kyrkor som bär Sankt Olofs namn. I den kyrkliga konsten i Norden är Sankt Olof den vanligast förekommande helgonbilden tillsammans med jungfru Maria och aposteln Petrus. Han framställs som en kung med krona och/eller riksäpple, har en yxa i sin vänstra hand och ett besegrat odjur vid sina fötter. Den vanligaste tolkningen är att djuret symboliserar den övervunna hedendomen.

St. Olof's church

Early history

The first stone church was constructed from quarried limestone in the early 12th century. The oldest preserved part is located in the eastern section of the current church. The original wall height is particularly visible in the apse (semi-circular choir area)..

The original length of the church can still be seen on the northern and southern façades, where the joints between the original nave wall and the later extension are visible.

13th century

During the first half of the 13th century, significant changes were made to the church. These alterations were likely intended to make it an even more impressive pilgrimage site dedicated to its patron saint, most likely St. Olof.

The church was given elaborate arched vaults, and the nave was extended by one third of its original length. The current tower was constructed towards the end of the Catholic period.

Papal Letter

A key development in the continued growth of St. Olof's Church as a pilgrimage destination was a letter issued by Pope Nicholas IV on

April 5, 1292, granting indulgences to visitors to the church.

After the Reformation

With the Reformation, the further development of the church stagnated. In 1566, both the town and the church were burned by the Danes.

20th century

The church underwent renovations in the mid-19th century, again between 1918 and 1920, and later in the 1950s. Between 1959 and 1961, a comprehensive interior renovation was carried out, aiming to create a more refined and minimalist design. Old wall and ceiling paintings were painted over.

Renovation 2018–2019

During the most recent renovation, the church was cleaned and repainted inside. Glass panels were placed over several of the old gravestones to improve accessibility. The fixed pews were removed and replaced with chairs.

Special features

The numbers in parentheses refer to the page where the item is pictured.

The pulpit. (1) From 1643.

Piscina (2) A draining channel for liquids from holy vessels, such as baptismal water or the communion chalice. From 1959.

Wooden sculptures. (14)

Representing the four evangelists.
Likely from an old altarpiece.

Altar window. (18) Stained-glass mosaic by Gunnar Torhamn, 1960.

The Niche in the Chancel. (19)

Discovered in the 1950's. One theory is that it was used for administering holy communion to those with contagious diseases. It could also have been a hagioscope, allowing people outside the church to view the altar and venerate the holy sacrament.

Consecration cross. (20)

A recreation of the cross that was drawn with holy oil on the wall during the consecration of a medieval church. Early 20th century.

The font. (20) Carved in stone by Anders Jönsson in 1945

Gravestones. (21) Most of the gravestones date back to the 16th and 17th centuries. Several brick-built burial chambers are located beneath the floor of the nave.

The altar was restored to its original position in the center of the apse following the restoration of 1959–1961.

The southern entrance (22) is carved in sandstone and dates from the mid-13th century.

Sankt-Olof-Kirche

Frühe Geschichte

Die erste Steinkirche wurde zu Beginn des 12. Jahrhunderts aus Kalkstein errichtet. Der älteste erhaltene Teil befindet sich im östlichen Bereich der heutigen Kirche. Besonders gut erkennbar ist die ursprüngliche Mauerhöhe in der Apsis (halbrunder Chorraum).

Die ursprüngliche Länge der Kirche lässt sich an den nördlichen und südlichen Fassaden ablesen, wo die Fugen zwischen der ursprünglichen Schiffswand und der späteren Erweiterung noch sichtbar sind.

Umbauten im Mittelalter

Im 13. Jahrhundert erfuhr die Kirche tiefgreifende Veränderungen. Um ihre Bedeutung als Wallfahrtskirche – vermutlich zu Ehren des Heiligen Olav – weiter zu betonen, wurden gewölbte Bögen eingeführt und das Kirchenschiff um ein Drittel verlängert.

Ein entscheidender Faktor für die Entwicklung der Kirche zu einem wichtigen Wallfahrtsziel war ein Schreiben von Papst Nikolaus IV. aus dem Jahr 1292, das den Besuchern der Kirche Ablass gewährte. Der heutige Turm wurde erst zu Beginn des 16. Jahr-

hunderts, gegen Ende der katholischen Ära, errichtet.

Nach der Reformation

Mit der Reformation stagnierte die Weiterentwicklung der Kirche. 1566 wurde sie – ebenso wie die Stadt – von dänischen Truppen niedergebrannt, aber später wieder aufgebaut.

Renovierungen in der Neuzeit

Nach mehreren Renovierungen im 19. Jahrhundert wurde die Kirche zwischen 1959 und 1961 umfassend umgestaltet. Dabei übermalte man Wand- und Deckenmalereien, um ein minimalistisches Erscheinungsbild zu schaffen. Bei der jüngsten Renovierung (2018–2019) wurden das Kircheninnere gereinigt und neu gestrichen.

Zur besseren Barrierefreiheit und zum Schutz der alten Grabsteine wurden diese abgesenkt und mit Glasplatten abgedeckt. Der Altar erhielt seinen ursprünglichen Platz in der Apsis zurück, und die Kirchenbänke wurden durch Stühle ersetzt.

Besondere Merkmale (*Zahlen in Klammern verweisen auf die Seite des abgebildeten Objekts*).

Piscina (2) – Ein Abfluss für Flüssigkeiten aus heiligen Gefäßen, beispielsweise Taufwasser oder Wein aus dem Kommunionkelch. Installiert 1959.

Kanzel (11) – Entstanden im Jahr 1643.

Holzskulpturen (14) – Darstellung der vier Evangelisten, vermutlich Teil eines ehemaligen Altarbildes.

Altarfenster (18) – Buntglas-Mosaik von Gunnar Torhamn, geschaffen 1960.

Nische im Chor (19) – Entdeckt bei der Renovierung von 1959–1961. Diente möglicherweise zur Verabreichung der heiligen Kommunion an Kranke oder als Hagioskop (Guckloch), das Außenstehenden einen Blick auf den Altar ermöglichte.

Weihekreuz (20) – Nachbildung eines Kreuzes, das bei der Weihe einer mittelalterlichen Kirche mit geweihtem Öl gezeichnet wurde. Entstanden im frühen 20. Jahrhundert.

Taufstein (20) – Aus Stein gemeißelt von Anders Jönsson, 1945.

Grabsteine (21) – Die meisten stammen aus dem 16. und 17. Jahrhundert. Unter dem Kirchenschiff befinden sich gemauerte Grabkammern.

Südlicher Eingang (22) – Gefertigt aus Sandstein, entstanden Mitte des 13. Jahrhunderts.

Mer information om S:t Olofs kyrka:

Skanna QR-koderna och läs mer om kyrkan och gravhällarna eller följ med på en digital guidning.

Falköping kyrka – från då till nu

Bok av Roland Andersson som sammanfattar det vi vet om kyrkans byggnadshistoria.

Kyrkans gravhällar

Information om kyrkans gravhällar och gravminnen.

Digital guidning

Korta filmer med en guidning genom kyrkans byggnadshistoria.

